

Uitvoeringsplan Duurzaamheid 2024

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Programma Duurzaamheid	3
Deelthema's	3
Energietransitie	4
Circulaire Economie	7
Duurzame Mobiliteit	8
Klimaatadaptatie, inrichting en beheer openbare ruimte	10
Natuur en Landbouw	11
Voorbeeldfunctie	13
Programmaorganisatie	13
Monitoring	14
Samenwerking	19
Begroting 2024	20

Inleiding

Het Programmaplan Duurzaamheid is in november 2023 vastgesteld en bevat de kaders en middelen voor de periode 2024-2027. Dit eerste Uitvoeringsplan beschrijft de activiteiten en gewenste resultaten als uitwerking van het programma Duurzaamheid 2024-2027 voor de jaarschijf 2024.

We werken in het programma met activiteiten en projecten in de verschillende deelthema's. Per jaar wordt vastgelegd waar prioriteit aan gegeven wordt en hoe veel financiële middelen hiervoor uitgeven worden. De afspraken die we daarover dit jaar gemaakt hebben zijn vastgelegd in dit document.

Programma Duurzaamheid

In het Programma Duurzaamheid hebben we ons tot doel gesteld dat Borne in 2050 een klimaat neutrale gemeenschap is. Borne is CO2-neutraal in 2050, in 2030 is daarvan 49% (t.o.v. 1990) bereikt.

Dit doen wij door:

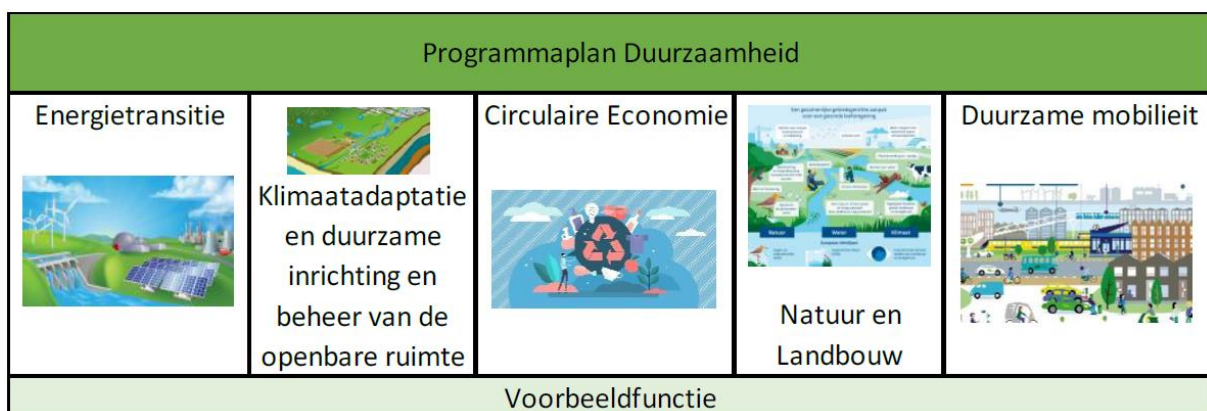
1. De inzet op de ondersteuning van onze inwoners
2. We leggen de focus op betaalbare oplossingen voor iedereen
3. We kiezen voor de meest duurzame oplossing per euro
4. En we geven het goede voorbeeld

Daarbij hanteren we de volgende strategische uitgangspunten:

1. Duurzaam handelen is de norm bij plannen, projecten en processen
2. Duurzaamheidsthema's worden integraal benadert en betrokken bij maatschappelijke vraagstukken en opgaven

Deelthema's

Het Programma Duurzaamheid is verdeeld in deelthema's. In dit uitvoeringsplan beschrijven we voor elk deelthema de hoofdpunten voor de jaarschijf 2024 en welke middelen daarvoor ingezet worden.

Energietransitie

Doelstellingen uit het programmaplan:

Tot 2030 worden de volgende concrete doelen gerealiseerd:

- De CO₂ uitstoot wordt teruggedrongen met 49% ten opzichte van 1990
- Huishoudens (woningen) bereiken een jaarlijkse besparing op het energiegebruik van 2%
- Bedrijven en maatschappelijk vastgoed hebben minimaal energielabel C
- 20% van de warmtevraag van de gebouwde omgeving wordt geleverd door duurzame warmtebronnen
- Meer dan 40% van de elektriciteitsvraag wordt duurzaam lokaal opgewekt. Dit is zowel kleinschalig (PV op particuliere daken) als grootschalig (zon op grote daken en zon op land). Het laatste betreft de RES-doelstelling.

Wat gaan we in 2024 doen:

Energiebesparing:

In 2024 sluiten we een nieuwe samenwerkingsovereenkomst af met de Stichting Duurzame Initiatieven Borne (DiBo) voor een periode van 4 jaar (2024-2027). Het digitale Energieloket wordt provinciebreed uitgevoerd door Duurzaam Bouwloket. DiBo coördineert het lokale profiel van het digitale Energieloket en onderhoudt contacten met bewoners in Borne. DiBo start in 2024 daarnaast met een fysieke energiewinkel in het centrum waar bewoners met vragen terecht kunnen en informatie kunnen ophalen. DiBo coördineert in opdracht van de gemeente de opleiding en inzet van 12 Energiecoaches die op parttimebasis zich vrijwillig inzetten. Inwoners van Borne kunnen via deze coaches een gratis basisadvies aanvragen op de eigen woonlocatie.

In 2024 wordt gestart met het opstellen van een Soorten Management Plan (SMP). Het isoleren van woningen levert een spanning op met de soortenbescherming vanuit de Wet natuurbescherming. Spouwmuren en daken van de te isoleren woningen zijn namelijk zeer geschikt als verblijfplaats voor vleermuis- en vogelsoorten. In het SMP wordt op basis van onderzoek voor het gemeentelijk gebied inzicht verkregen waar welke soorten voorkomen, hoe groot populaties zijn en waar nest- en verblijfplaatsen zich bevinden. Op basis daarvan wordt een maatregelenpakket geformuleerd om het verdwijnen van nest- en verblijfplaatsen en het verstoren of doden van dieren te compenseren en het leefgebied te verbeteren. Op basis van het SMP kan de gemeente Borne bij de provincie een gebiedsontheffing aanvragen voor de hele gemeente, voor de duur van 10 jaar voor vrijwel alle ontheffing plichtige ruimtelijke activiteiten. Omdat de onderzoeksperiode zo'n 1,5 tot 2 jaar kan belopen, verstrekt de provincie een tijdelijke ontheffing voor een periode van 2 jaar op basis van voorlopige maatregelen (Pre-SMP).

In 2023 is de Duurzaam Wonen Lening vastgesteld voor particuliere woningeigenaren. Deze regeling loopt in 2024 door. Voor zakelijke pandeigenaren of – huurders is in 2023 een separate leenvorm (Energiefonds Borne) vastgesteld. Deze loopt in 2024 door. Eind 2024 worden zowel de Duurzaam Wonen Lening als het Energiefonds Borne geëvalueerd.

Vanuit het Nationaal Isolatie Programma (NIP) zijn middelen beschikbaar om koopwoningen in Borne met een relatief lage WOZ-waarde (Onder landelijke NHG-grens: €429.300) en met een laag energielabel (D, E, F of G) een subsidiemogelijkheid te bieden om isolatiemaatregelen door te voeren. In combinatie met de bestaande ISDE-subsidie, additionele subsidies vanuit het plan van aanpak Energiekansen (huishoudens tot 150% sociaal minimum) en de Duurzaam Wonen Lening betekent dit dat de doelgroepen in Borne die de ondersteuning het hardst nodig hebben om

energiebesparende isolatiemaatregelen te laten uitvoeren via een combinatie van subsidies en mogelijke lening een flinke ondersteuning tegemoet kunnen zien. Het NIP is een meerjarig programma van het rijk met meerder tranches. We hebben reeds de eerste tranche aan middelen ontvangen voor de jaren 2023 en 2024, in totaal €750.622. Van deze eerste tranche dienen we (minimaal) 340 woningen financieel te ondersteunen. De hiervoor genoemde €750.622 zijn middelen die additioneel op de programmabegroting Duurzaamheid ontvangen zijn.

In de communicatie met onze inwoners wordt ingezet op een gezamenlijk digitaal platform “Energie van Borne”. Het platform wordt in 2024 verder ontwikkeld. Zodat de bekendheid met en de participatie door inwoners in dit platform verder toeneemt.

Warmtetransitie

Eind 2021 is een traject gestart om Wensink-zuid op termijn aardgasvrij te maken. Daarbij is gekozen om al lerend in co creatie tot keuzes te komen hoe de wijk aardgasvrij zal worden. Het proces is tot nu toe tijdsintensief gebleken. In 2024 werken we verder in dit traject. We proberen eind 2024 wel tot gedragen keuzes te komen die vervolgens verder uitgewerkt worden in een formeel Wijk Uitvoering Plan (WUP).

De keuzemogelijkheden zijn in principe beperkt tot een collectief warmtenet of individuele elektrificatie van de verwarming. Voor een klein gebied binnen Wensink-Zuid wordt in 2024 onderzocht of een Lage Temperatuur Warmtenet op basis van riothermie een oplossing kan zijn.

In 2024 beginnen we met een tweetal nieuwe wijken om het transitieproces naar aardgasvrij opstarten. Gedacht wordt aan de wijken Letterveld en Oldhof. Hierbij wordt ook aansluiting gezocht bij de wijkaanpak vanuit het MJIP.

Voor de nieuwe wijk “De Horsten” in de Bornsche Maten is een haalbaarheidsonderzoek in uitvoering voor een mogelijk collectief Lage Temperatuur Warmtenet op basis van aquathermie.

In de Bornsche Maten voert Enexis in 2024 een netverzwaring uit. Bestaand uit meer kabels en extra transformatorstations in de wijk. Een interne werkgroep wordt hiervoor geïnstalleerd die in afstemming met Enexis de netverzwaring in de wijk voorbereidt en uitvoert.

Eind 2021 hebben de gemeenten Borne, Enschede en Hengelo een intentieovereenkomst getekend met Twence om de haalbaarheid van een regionaal transportnet voor restwarmte te onderzoeken.

Het gaat om een Hoge Temperatuur Restwarmte die vrijkomt bij afvalverbranding. Deze restwarmte is in principe zeer geschikt voor de verwarming van oudere gebouwen waar de isolatie minder is. En voor wijken waar een relatief hoge bebouwingsdichtheid is.

In het Warmteprogramma 2024 dat door de raad is vastgesteld is een aantal wijken waarvoor het warmtenet een goede collectieve oplossing zou zijn, naast de bestaande individuele oplossing die te allen tijde mogelijk blijft.

Het haalbaarheidsonderzoek heeft inzicht gegeven in de mate van duurzaamheid, betrouwbaarheid en betaalbaarheid van een warmtenet op basis van een business case voor een eerste module voor de aansluiting van wijken in de gemeente Hengelo. De resultaten uit deze business case zijn als benchmark gebruikt in het Warmteprogramma voor Borne.

De gemeentelijke partners in de samenwerking (Borne, Enschede en Hengelo) werken in 2024 verder aan een strategisch document om het belang en de rol van warmtenetten in de toekomstige warmtevoorziening te onderbouwen.

Opwek duurzame energie:

In 2023 heeft de provincie een voorbereidingsbesluit genomen om ongewenste ontwikkelingen rond grootschalige zonnevelden te voorkomen. Middels nieuw beleid voor zon wil de provincie sturen op het slechts in beperkte mate toestaan van zonnevelden op landbouwgronden. In 2024 zal het provinciaal beleid vastgesteld worden. Op basis van het provinciale beleid stelt de gemeente Borne vervolgens eigen beleidsregels op. Door in te zetten op zon op daken en binnen de provinciale beperkingen toch zon op velden mogelijk te maken wil Borne haar aandeel in de RES-opgave (20 GWh in 2030) realiseren.

Een project dat goed past binnen het provinciaal vast te stellen zonbeleid betreft de Duurzaamheidsroute A35. Dit is een project van Rijkswaterstaat, Provincie en gemeenten Enschede, Nijverdal, Hellendoorn, Hengelo, Borne en Almelo. De duurzaamheidsroute A35 beoogt om gronden langs de rijkswegen te gebruiken voor de opwek van zonne-energie. De gronden zijn in ieder geval van Rijkswaterstaat maar ook gemeentelijke gronden kunnen worden toegevoegd aan het project. Na goedkeuring van de raad op 28-03-2023 om dit planologisch in te passen middels een provinciaal inpassingsplan is de planfase van het project gestart. Op basis van een samenwerkingsovereenkomst wordt toegewerkt naar een definitief provinciaal inpassingsplan.

De gemeente wil het plaatsen van zon op grote daken zoveel mogelijk stimuleren en faciliteren. De congestie op het elektriciteitsnetwerk legt echter op dit moment een rem op initiatieven voor zon op grote daken.

De netbeheerders (TenneT en Enexis) werken aan capaciteitsuitbreiding. Via congestiemanagement wordt getracht op korte termijn de bestaande capaciteit zo goed mogelijk te benutten. Een project dat hiervoor gestart wordt is een analyse in hoeverre er mogelijkheden zijn voor een “Energy Hub” op de Molenkamp en op Westermaat-Veldkamp. In een Energy Hub wordt geprobeerd de vraag en het aanbod van elektriciteit beter op elkaar af te stemmen.

Vanuit de provincie zijn er een 2-tal regelingen om het gebruik van zonnepanelen op agrarische daken te stimuleren. Met deze regeling wordt het verwijderen van het aanwezige asbest op de daken en het plaatsen van zonnepanelen gesubsidieerd. De kosten voor deze regeling worden geheel gedragen door de provincie, van de gemeente wordt gevraagd hiervoor een baliefunctie inrichten. In 2024 onderzoeken we de mogelijkheden of we kunnen aansluiten bij deze regeling.

Regionale samenwerking

De gemeente Borne werkt samen met Twentse gemeenten om de RES-Twente te realiseren. En Borne participeert in een ambtelijk en bestuurlijk overleg over thema's met betrekking tot Duurzaamheid, Milieu en Afval (MDA). Voor de organisatie van de gemeenschappelijke bijeenkomsten draagt iedere gemeente naar rato bij.

Borne werkt met andere Twentse gemeenten samen bij de inkoop van duurzame energie voor haar eigen gemeentelijk vastgoed. Borne koopt al regionaal (door Twence) opgewekte duurzame stroom in. Op dit moment koopt Borne nog 100% CO2 gecompenseerd aardgas in. Met ingang van 1 januari 2025 gaat de gemeente 25% groengas en 75% CO2 gecompenseerd aardgas inkopen.

De Omgevingsdienst Twente voert taken uit op het gebied van Vergunningverlening, toezicht en handhaving. Specifiek voor energie en duurzaamheid is er een cluster opgezet die zich onder andere bezighouden met controles van bedrijven waarbij gekeken wordt of alle maatregelen die een terugverdientijd hebben van korter dan 5 jaar, ook daadwerkelijk zijn genomen. Deze maatregelen dienen verplicht genomen te worden als bedrijven meer dan 50.000kWh stroom verbruiken en/of

meer dan 25.000m³ gas verbruiken. Deze controles vallen momenteel buiten de reguliere begroting van de ODT waardoor is verzocht om hier aanvullend budget voor vrij te maken. Tevens staat hier een specifieke uitkering tegenover vanuit het rijk. Deze SPUK VUE (Versterkte Uitvoering Energie en informatieplicht) is op basis van cofinanciering en wordt dus alleen uitgekeerd als de gemeente zelf ook bijdraagt.

Naast deze taak gaat de ODT-controles uitvoeren bij kantoren voor de zogenaamde Label C verplichting. Reden voor deze intensivering is dat het doel hiervoor nog niet is behaald. Bij deze controles zal de prioriteit komen te liggen bij gebouwen zonder energielabel waarbij de grootste gebouwen als eerst zullen worden opgepakt. Dit om een zo groot mogelijk effect te bewerkstelligen.

Te besteden middelen uit het Programma Duurzaamheid voor 2024:

Voor de uitvoering van de pijler Energiebesparing is in 2024 € 245.000 begroot.

Voor de uitvoering van de pijler Warmtetransitie is in 2024 € 125.000 begroot.

Voor de uitvoering van de pijler Opwek duurzame energie is in 2024 € 82.500 begroot.

Voor de uitvoering van de regionale samenwerking is in 2024 € 42.000 begroot.

Voor de communicatieplatform Energie van Borne is in 2024 € 10.000 begroot.

Additioneel ontvangen middelen NIP (niet onderdeel van de begroting van het Programma Duurzaamheid): € 750.622.

Circulaire Economie

Doelstellingen uit het programmaplan:

Met een volledig circulaire economie realiseert Borne dat grondstoffen, goederen, en materialen zo efficiënt mogelijk gebruikt worden zodat er zo min mogelijk waarde verloren gaat. Om dat te bereiken staat het concept van kringlopen centraal waarbij grondstoffen en materialen zoveel mogelijk terugkeren in een vergelijkbaar product, d.w.z. product of dienst met dezelfde functie.

Het bevorderen van een circulaire economie vergt niet één doel, maar een set van doelen die is gericht op de input, het gebruik en het verlies van grondstoffen, alsook op de effecten van het grondstoffengebruik.

Tot 2030 willen we de volgende 4 operationele doelen realiseren. Deze zijn afgeleid van de R-ladder voor circulaire economie:

- Borne gebruikt minder grondstoffen door van producten af te zien, producten te delen of ze efficiënter te laten fabriceren
- Borne gebruikt producten en onderdelen langer en intensiever door hergebruik en reparatie
- Borne brengt de hoeveelheid restafval per inwoner per jaar terug naar 50kg in 2030 en daarvan recycleren we minimaal 50% tot opnieuw inzetbare grondstoffen
- Borne vervangt zoveel mogelijk eindige grondstoffen door hernieuwbare grondstoffen

Wat gaan we in 2024 doen:

Circulaire economie moet in veel verschillende vakgebieden tot uiting komen, daarom wordt in 2024 begonnen met het onderzoeken van de stand van zaken in Borne. Het koersdocument van de Twentse Gemeenten wordt in de eerste helft van 2024 in het college vastgesteld en op basis daarvan

wordt gestart met de uitwerking van verdere stappen voor Borne (en voor Twente). Omdat de inzet op het deelthema circulaire economie pas net opgestart is, moeten verdere kansen en noodzakelijke stappen nog worden onderzocht. Dit gebeurt in samenwerking met de ambtelijke overleg circulaire economie van Twentse gemeenten (AO CE) t.b.v. het bestuurlijk overleg Milieu Duurzaamheid en Afval (BO MDA). Binnen de AO CE wordt in 4 werkgroepen met verschillende invalshoeken gewerkt, Borne gaat zich met beleidsmatige focus vooral richten op het toepassen van circulaire economie bij:

1. De inkoop en opdrachtgeven en
2. Het ontwerpen, inrichten en beheer van openbare ruimte.

Van de overige invalshoeken - het bestemmen en ontwikkelen van gebieden en de bedrijven en organisaties - wordt de kennis opgedaan, maar hier wordt niet actief deelgenomen in de werkgroepen.

Inwoners en huishoudens zijn ook een belangrijk onderdeel van circulaire economie, dus hiervoor sluit Borne aan bij het regionaal ambtelijke overleg afval, dat zich richt op de afvalreductie en afvalscheiding bij huishoudens. Op regionaal niveau is er de doelstelling voor een Afvalloos Twente geformuleerd: 50 kg restafval per inwoner per jaar in 2030.

In 2024 betekent dit het opstellen van een verbeterplan voor de PMD-inzameling binnen de gemeente. Dit betekent met name de inzet op mogelijkheden voor minder vervuiling van de PMD-afval bij de inzameling van huiscontainers. Verder wordt in 2024 uitvoering gegeven aan het besluit om de ondergrondse PMD-containers te verwijderen bij hoogbouw.

Verder wordt in 2024 de invoering van het opt-out systeem voor reclame voorbereid om de hoeveelheid oud papier te verminderen.

Ook wordt in 2024 onderzocht of en hoe het initiatief '*van land naar pand*' over biobased bouwen van de Twentse Bouwboeren ondersteunt kan worden. Hiervoor wordt aan een intentieverklaring gewerkt en er is de intentie om in toekomst aan een regionale werkgroep deel te nemen.

Te besteden middelen uit het Programma Duurzaamheid voor 2024:

Vanuit het programma duurzaamheid wordt € 30.000 euro ingezet voor de tijdelijk inhuur van capaciteit om de werkzaamheden voor circulaire economie op kansen te verkennen voor de gemeente Borne en deel te nemen aan het AO CE zodat Borne daarmee ook volwaardig in Twente meedoet op dit thema.

Duurzame Mobiliteit

Doelstellingen uit het programmaplan:

Vanuit het STOMP-principe zijn er vier strategische doelen geformuleerd om mobiliteit te verduurzamen:

- Het voorkomen en verminderen van verplaatsingen door bepaalde ritten niet meer te maken of bijvoorbeeld meer thuis te werken
- In regionaal verband wordt ingezet op het verkorten van verplaatsingen, zoals ov-lijnen versterken en bij haltes zogenaamde overstappunten te maken (HUB's) waar deelsystemen worden toegepast voor de "first and last mile"

- Het veranderen van verplaatsingen van auto naar voet, fiets, OV of samen rijden. De gemeente en gemeenschap moet haar gedrag gaan veranderen
- Het verschonen van verplaatsingen, bijvoorbeeld door te voorzien in een toereikende laadinfrastructuur

Bovenstaande doelen dragen bij om de CO2 uitstoot van het wegverkeer, exclusief snelwegen, te verminderen in 2030 met 49% ten opzichte van het jaar 2018.

Wat gaan we in 2024 doen:

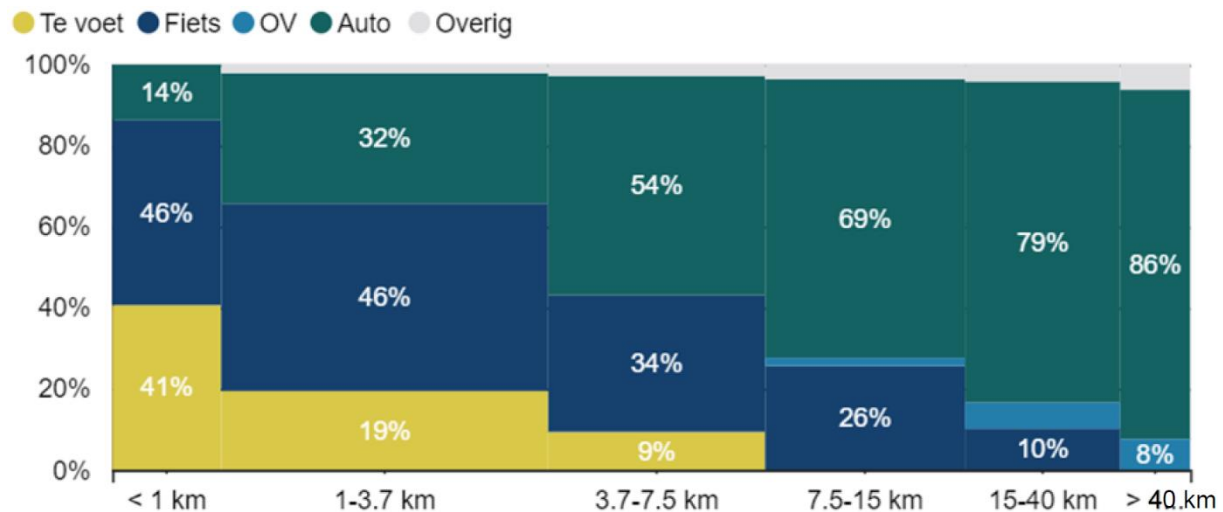
In 2024 gaan we de Mobiliteitsvisie verder uitwerken en integreren in de Omgevingsvisie. Een speciale focus ligt op gedragsverandering, dus het stimuleren van meer lopen en fietsen (gedragsverandering, scholen, sport, werkgevers, bewoners). Een voorbeeld hiervan is de realisatie van de F35.

We onderzoeken in 2024 de mogelijkheden om een HUB te realiseren op het station, waarbij tevens onderzocht wordt of er een vorm van deelmobiliteit toegepast kan worden.

Bij de herinrichting van wegen worden zoveel mogelijk wegen van 50km/uur naar 30km/uur geüpgraded. In 2024 wordt dit toegepast bij de Prins Bernhardlaan.

In 2024 gaan we aan de slag met de uitwerking van het provinciale besluit dat de Vloedbeltverbinding door gaat. De eerste stappen zijn dat we de upgrade van de N743 gaan uitwerken en nieuwe netwerken gaan voorbereiden.

Verder breiden we in 2024 het netwerk uit van oplaadpalen t.b.v. elektrische vervoer (Vattenfall), snelladers en waterstof.

Modal split per afstandsklasse Borne (Bron: ODIN 2018-2019)

Hoeveel middelen uit het Programma Duurzaamheid zetten we hierop in:

Op het thema duurzame mobiliteit wordt vanuit het programma duurzaamheid € 94.000 ingezet om de capaciteit uit te breiden om de beleidsuitvoeringen te realiseren.

Klimaatadaptatie, inrichting en beheer openbare ruimte

Doelstellingen uit het programmaplan:

Tot 2030 wil de gemeente Borne de volgende doelen realiseren:

- Gemeente breed verminderen van de effecten van wateroverlast
- Kwetsbaarheden bij langdurige droge perioden (droogte) beter beheersbaar maken
- Zorgdragen voor een aangenaam leefklimaat in Borne (hitte)
- Beschikken over voldoende drinkwaterreserves van goede kwaliteit

Wat gaan we in 2024 doen:

Klimaatadaptatie:

In 2024 is de herinrichting van de Prins Bernhardlaan aan de orde. Dit gebeurt in een samenwerking met duurzame mobiliteit en klimaatadaptatie. De maximale snelheid wordt verlaagd van 50km/uur naar 30km/uur, wat onder andere een versmalling van het rijvlak betekent en dit de kans biedt voor meer groen.

In 2024 wordt een onderzoek gedaan of het haalbaar is om een vorm van riothermie te realiseren voor een klein gebied binnen Wensink-Zuid. Indien technisch haalbaar zal een business case uitgewerkt worden en met diverse stakeholders besproken worden. Cruciale vraag zal zijn of we als gemeente een dergelijk kleinschalige LT Warmtenet willen exploiteren of dit aan marktpartijen willen overlaten.

In 2024 wordt gestart met het ontwikkelen van een aanpak om verouderde wijken te kunnen revitaliseren door een meerjarig investeringsprogramma (MJIP). Het gaat hierbij om een integrale aanpak van opgaven en mogelijkheden waarbij duurzame ingrepen geïntegreerd worden in de revitalisering.

In 2024 wordt onderzocht of het mogelijk is om in het Huis van Borne, een vorm van hergebruik van water toe te passen.

Borne neemt 2024 weer deel aan het NK Tegelwippen, wat een verwachte bijdrage heeft aan het doel '*van grijs naar groen*' bij huishoudens. Dit vraagt ook de aandacht van inwoners voor klimaatadaptatie en heeft een stimulerend karakter.

Met de klimaatontwikkelingen en het creëren van een betere leefomgeving voert Borne in 2024 een onderzoek uit naar zinloze verhardingen in de wijk. Door het weghalen van (zinloze) verharding ontstaat meer vergroening in Borne en kunnen meer bomen worden aangeplant. Met als resultaat een aangename leefomgeving en minder overlast bij extremere regenval, droogte en hogere temperaturen. Resultaat is een kanskaart voor vergroening, vasthouden van water en analyse van nieuwe boomplantlocaties.

Openbare ruimte:

In 2024 worden een aantal beleidsdocumenten voor het beheer van de openbare ruimte in Borne geactualiseerd. Deze beleidsdocumenten worden in samenhang met de omgevingsvisie beschouwd.

Ook in 2024 stelt de gemeente weer bloemzaad beschikbaar om de biodiversiteit te vergroten.

In september van 2023 heeft de gemeenteraad ingestemd met het vrijgeven van het voorbereidingskrediet voor het project Wensink-Zuid fase 2-4. Met deze middelen kan het voorbereiding- en planvormingstraject worden gestart. Het doel is om de buitenruimte duurzaam te vernieuwen en de wijk klimaatbestendig in te richten, zodat bewoners nu en in de toekomst prettig in hun wijk kunnen wonen. In het eerste kwartaal van 2024 starten we een grootschalig participatietraject om samen met alle bewoners, ondernemers en aanverwante gebiedspartners een plan te ontwikkelen voor de wijk. Hierin wordt nadrukkelijk de verbinding gezocht met andere programma's en projecten zoals Wensink-Zuid aardgasvrij en opgaven die leven binnen het sociaal domein. Een eerste product dat in het tweede deel van 2024 wordt opgeleverd is een kansen – en opgaven kaart van de wijk. Dit vormt de opmaat naar een breed gedragen herinrichtingsplan voor de wijk. Maatregelen die al een directe zichtbare verbetering zijn voor de wijk en geen belemmering vormen voor de grootschalige uitvoering worden in de loop van 2024 al opgepakt en daar waar mogelijk gerealiseerd.

Hoeveel middelen uit het Programma Duurzaamheid zetten we hierop in:

Ook voor dit deelthema wordt € 94.000 besteed om de capaciteit uit te breiden om de beleidsuitvoeringen te realiseren.

Voor het onderzoek over zinloze verharding wordt in 2024 € 25.000 begroot.

Natuur en Landbouw

Doelstellingen uit het programmaplan:

De scope van het PPLG in de gebiedsprogramma's is geformuleerd via een aantal doelen voor 2030:

- De biodiversiteit in het buitengebied van Borne is versterkt. Doelstelling is om toe te werken naar de 'Basiskwaliteit Natuur' (de Basiskwaliteit Natuur is op orde als de voor dat landschap karakteristieke en algemene soorten algemeen zijn en blijven).
- De stikstofuitstoot van landbouwactiviteit is teruggebracht (in overeenstemming met de landelijke en provinciale doelstellingen).
- De wateropgave in het buitengebied van Borne is, samen met het waterschap, in overeenstemming met de Kader Richtlijn Water (KRW) voor 2027 uitgevoerd
- Landbouwbedrijven in Borne zijn waar mogelijk en noodzakelijk getransformeerd naar de principes van de duurzame landbouw. Dit draagt tevens bij aan de (sociale) leefbaarheid van het platteland

Wat gaan we in 2024 doen:

In september 2022 is de provincie Overijssel gestart met Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). Het PPLG is vormgegeven in zes deelgebieden. Borne is onderdeel van de gebiedssamenwerking Zuidoost Twente (Hengelo, Enschede, Hof van Twente, Haaksbergen en Borne) en werkt hierin samen aan een governance model (proeftuin PPLG) en aan een gebiedsagenda voor ZOT. Voor het landelijk gebied zijn er diverse opgaven: denk aan verduurzaming van de landbouw, Natura 2000-opgaven, de vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen, de leefbaarheid van het platteland en het versterken van landschap en biodiversiteit. Daarnaast vragen klimaatadaptatie en de energietransitie om aandacht.

Belangrijke sectoren in het gebied zijn de agrarische sector, de particuliere landgoederen, de terrein beherende (natuur)organisaties, de recreatiesector, het MKB, de waterschappen en de gemeenten.

In 2024 wordt er vanuit het PPLG een gebiedsagenda voor Borne ontwikkeld, waar overzichtelijk gemaakt wordt wat er per gebied speelt en welke opgaven er zijn. Dit vraagt veel inzet van de gemeente. Tevens wordt onderzocht wat hiervoor nodig is en of eventuele extra inzet via een gebiedsregisseur noodzakelijk is.

Vanuit de Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP-VP) pilot is Borne (transitie Groene Poort) binnen het deelgebied ZOT ook in beeld als zogenaamd koploperproject. Gelet op de vele opgaven binnen de Groene Poort wordt momenteel gekeken naar het formeren van een lokale boerenraad om de participatie vorm te geven. Tezamen met deze boerenraad kunnen dan de vele onderwerpen die momenteel spelen in de Groene Poort verder worden uitgewerkt en opgepakt. De onderwerpen die momenteel spelen zijn vooral ontwikkelingen en beleid die in het rijk en provincies spelen, wat vertaald moet worden naar gemeentelijk beleid. Veel van deze onderwerpen zijn relevant voor de gemeente, er speelt veel maar er is op dit moment niet genoeg tijd/capaciteit voor.

Onderwerpen die momenteel spelen:

- Het Vrijwillige Kavelruilproject wordt in 2024 afgerond;
- Borne heeft veel beken. Boeren die gronden hebben langs de beken krijgen misschien last van de gevolgen (vervuiling met fosfaat) om waterkwaliteit te verbeteren in de zogenoemde bufferstroken. Er is nog geen duidelijkheid over de consequenties maar we zoeken samen met het Waterschap naar oplossingen;
- Agrariërs zoeken experimenteerruimte, en enkelen zijn bezig met erventransities. We onderzoeken de mogelijkheden om hier als gemeente beter bij betrokken te zijn, hen te faciliteren en kennis te bundelen om hen te ondersteunen;
- In 2024 start Twickel met het Innovatieproject agro-ecologie op landgoed Twickel (o.a. Herenboerenproject);
- Onderzocht wordt hoe het samenspel met waterschap, provincie en gemeente een bijdrage kan leveren aan de uitvoering van het Landgoedversterkingsplan Weleveld 2023;
- In 2024 wordt het beleid vastgesteld voor kleine erfwindmolens en kleine zonnevelden.

In 2024 wordt een bossenstrategie uitgewerkt, met een bomenplan voor 24.000 bomen voor de versterking van biodiversiteit.

Boomdeeldagen kunnen bijdragen aan meer vergroening in het buitengebied op de erven van inwoners, maar voor het best mogelijke effect moet dit in 2024 meer bekendheid krijgen en beter met de inwoners gecommuniceerd worden.

Hoeveel middelen uit het Programma Duurzaamheid zetten we hierop in:

De financiële inzet voor het deelthema natuur en landbouw was oorspronkelijk bedacht binnen de verwachte middelen via het PPLG. Nu dit niet voldoende beschikbaar komt is het tijd voor heroverweging.

In 2024 wordt de inzet van een gebiedsregisseur onderzocht. Vanuit dit programma duurzaamheid wordt voorgesteld om hiervoor een bijdrage van € 50.000 te reserveren.

Voorbeeldfunctie

Doelstellingen uit het programmaplan:

Tot 2030 is voor de duurzame gemeente met een voorbeeldfunctie een aantal doelen vastgesteld:

- De gemeente geeft het goede voorbeeld door haar bedrijfsvoering te verduurzamen
- Gemeentelijk vastgoed heeft minimaal label C
- Inwoners zijn bewust en geactiveerd

Wat gaan we in 2024 doen:

Inkoop

We onderzoeken in 2024 de mogelijkheden om de duurzame doelstellingen beter te integreren in ons inkoopproces.

Vastgoed

Gemeenten hebben een voorbeeldfunctie als het gaat om het verduurzamen van vastgoed. In de sectortafel gebouwde omgeving is de ambitie voor gemeente vastgelegd om in 2050 een energie neutrale vastgoedportefeuille te bezitten. Hoofddoel is het bereiken van 95% CO2 reductie in Nederland in 2050 ten opzichte van 1990, met als tussendoel streven naar 55% CO2 reductie in 2030. De portefeuille routekaarten zijn een instrument om de regie op het vraagstuk verduurzaming van het eigen maatschappelijke vastgoed te houden.

Vanuit de gemeente Borne is het doel om in 2024 duurzaamheidsambities te vertalen naar vastgoedbeleid. Dit zal inzicht geven in de financiële opgave en de verduurzamingsdoelstellingen.

Hoeveel middelen uit het Programma Duurzaamheid zetten we hierop in:

Voor het routeplan voor de verduurzaming van het eigen vastgoed is vanuit het programma duurzaamheid € 25.000 beschikbaar. De noodzakelijke investeringen worden separaat aan college of raad voorgelegd.

Programmaorganisatie

Wat gaan we in 2024 doen:

In 2024 ligt de focus om de versterking van de ambtelijke capaciteit om de organisatie voor de uitvoering van de doelstellingen op duurzaamheid op orde te krijgen. De in 2023 ontvangen meerjarige CDOKE-middelen zijn hiervoor beschikbaar en worden ingezet.

Hoeveel middelen uit het Programma Duurzaamheid zetten we hierop in:

In de verschillende deelthema's zijn de middelen opgenomen om de capaciteit te intensiveren. Daarnaast is er in 2024 voor de algemene programmaorganisatie en communicatie € 169.000 geoordeeld.

Monitoring

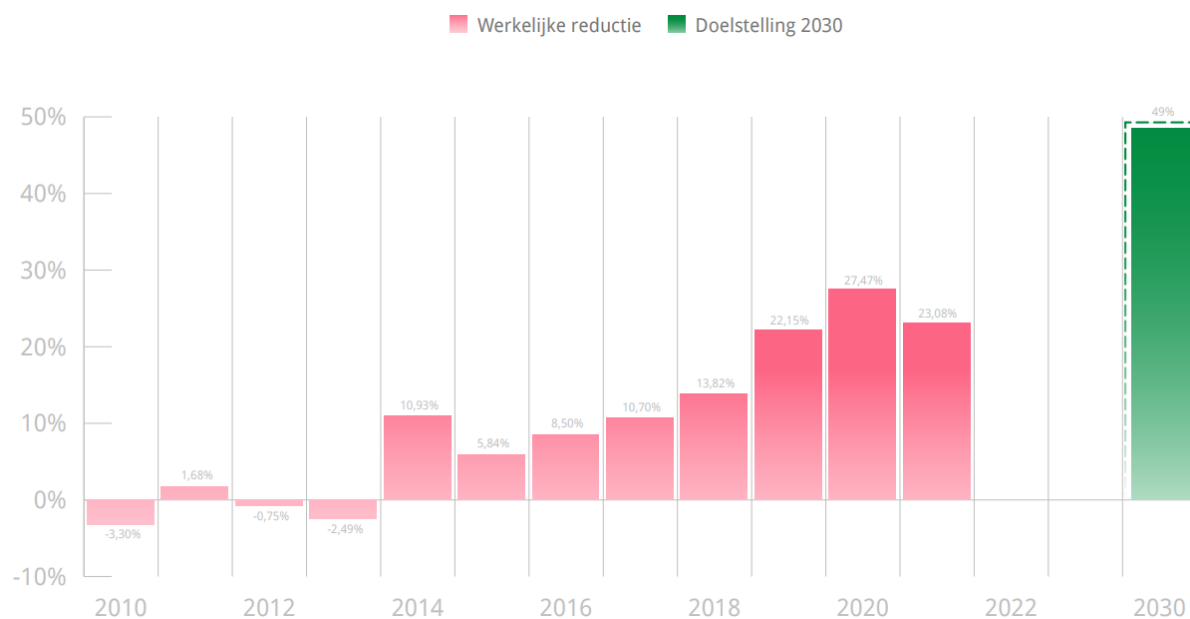
Omdat het Programmaplan Duurzaamheid in het najaar van 2023 is vastgesteld en dit het eerste uitvoeringsplan is, wordt in dit hoofdstuk een aantal indicatoren gepresenteerd die vanaf dit jaar jaarlijks gepresenteerd zullen worden. Daardoor maken we inzichtelijk hoe de gemeente Borne voortgang boekt op de doelstellingen. Maar we brengen ook in beeld hoe de gemeente Borne zich verhoudt tot andere gemeenten. Deze gegevens geven het inzicht waar de focus op de werkzaamheden moet liggen, en of bijsturen daarop noodzakelijk is.

Voortgang en resultaten wordt zo goed mogelijk bewaakt; via reeds bestaande monitoringsinstrumenten worden indicatoren die van belang zijn voor het programma Duurzaamheid hieronder gepresenteerd. We gebruiken hiervoor een aantal (landelijk toegepaste) indicatoren vanuit de nationale klimaatmonitor. Deze indicatoren zijn ook te vinden op de website www.energievanborne.nl.

Naast ons eigen monitoringsplatform gebruiken we www.waarstaatjegemeente.nl om een beeld te krijgen hoe Borne het doet in vergelijking met het Nederlandse gemiddelde.

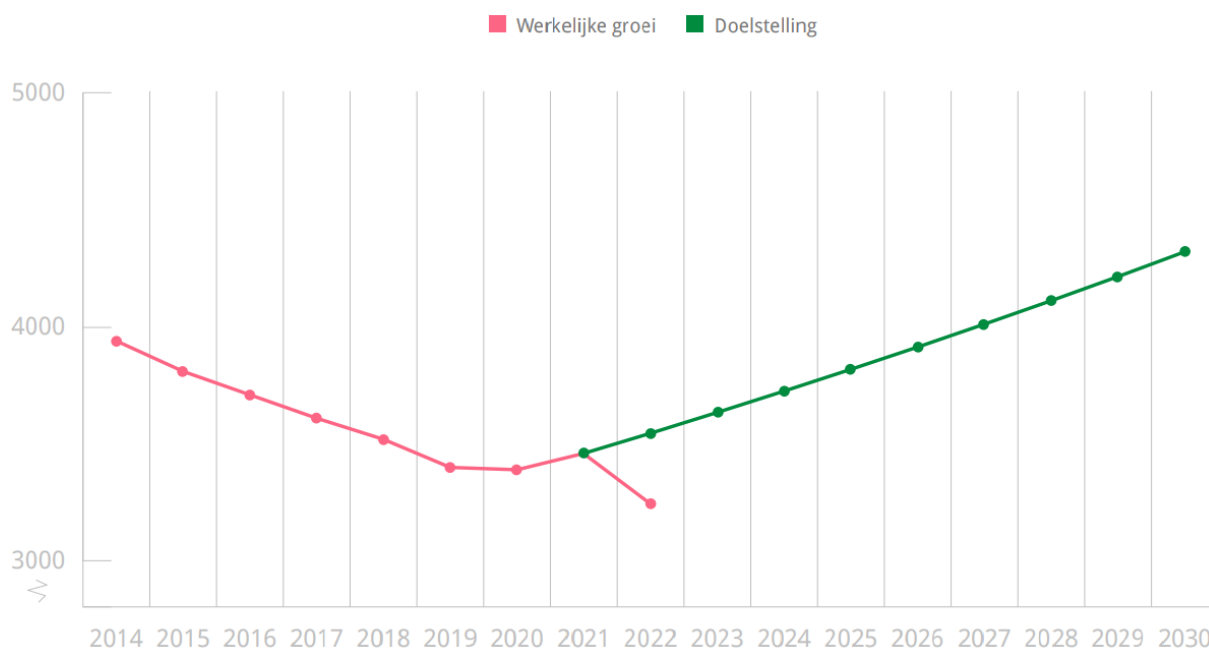
In de onderstaande afbeeldingen zijn verschillende indicatoren weergegeven die de huidige situatie en doelstellingen presenteren. Deze data zijn helaas soms niet actueel, maar brengen de trends wel voldoende in beeld.

Borne: De totale CO₂-uitstoot reductie in 2030 bedraagt 49% t.o.v. uitstoot niveau 1990

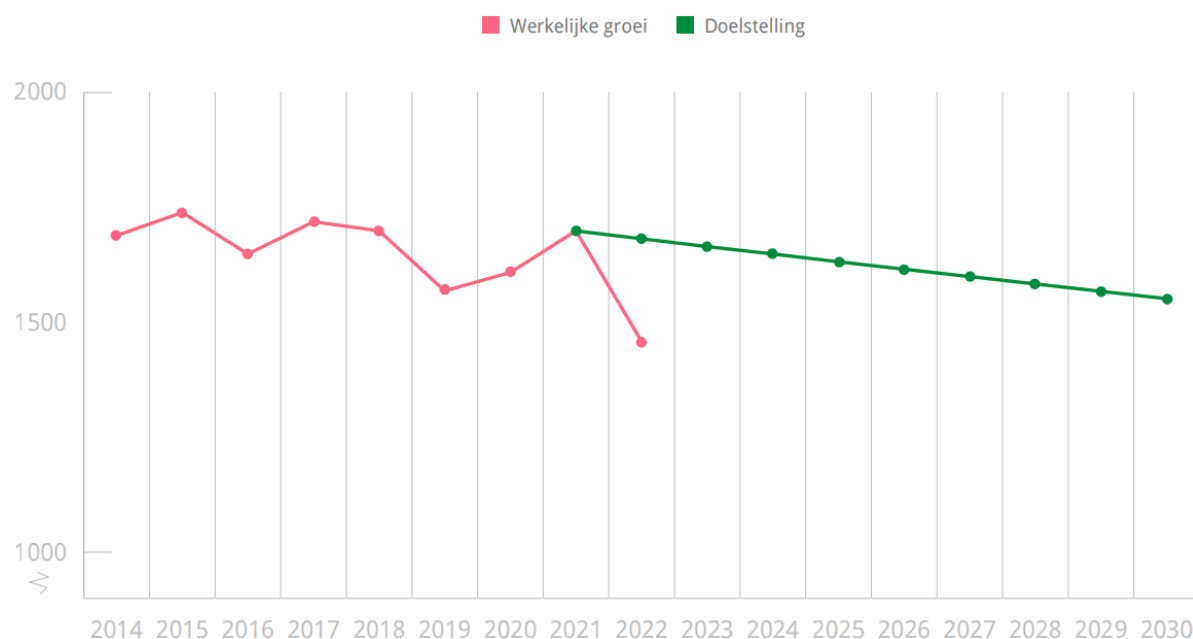
Borne heeft zich op dit moment gecommitteerd om de CO₂ uitstoot in 2030 te beperken tot 49% (t.o.v. 1990), zoals is opgenomen in het nationaal klimaatakkoord. Vanaf het meetjaar 2021 moeten wij nog 26% CO₂ uitstoot meer reduceren om de doelstelling te behalen.

Borne: De netto groei van het gemiddelde elektriciteitsverbruik, is vanaf 2021 maximaal 2,5% per jaar – Koopwoningen (dit doel is vastgesteld in de Energievisie van 2021)

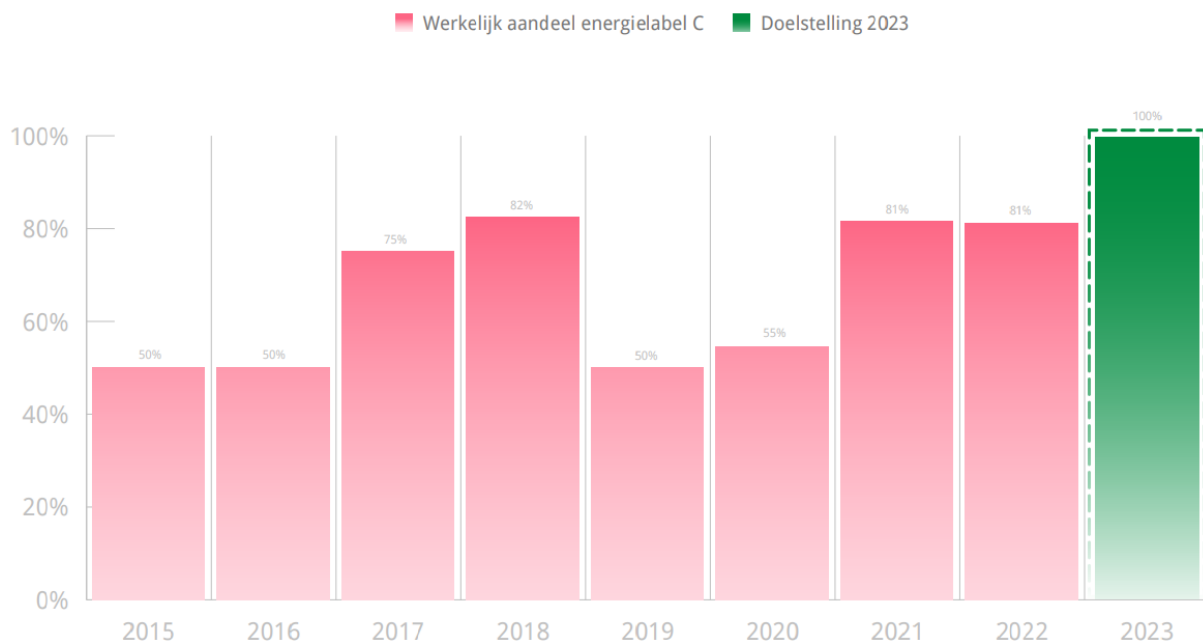

Binnen de RES Twente is de aanname gedaan dat de vraag naar elektriciteit omhooggaat met 2,5% per jaar. Voor de verduurzaming is in sommige gevallen meer elektriciteit nodig, bijv. Door toename van elektrische voertuigen, warmtepompen, etc. Het vermoeden bestaat dat het elektriciteitsverbruik verder gedaald is door de hoge energietarieven.

Borne: De netto daling van het gemiddelde aardgasverbruik van woningen met aardgasaansluiting, is vanaf 2021 minimaal 1% per jaar – koopwoningen (dit doel is vastgesteld in de Energievisie van 2021)

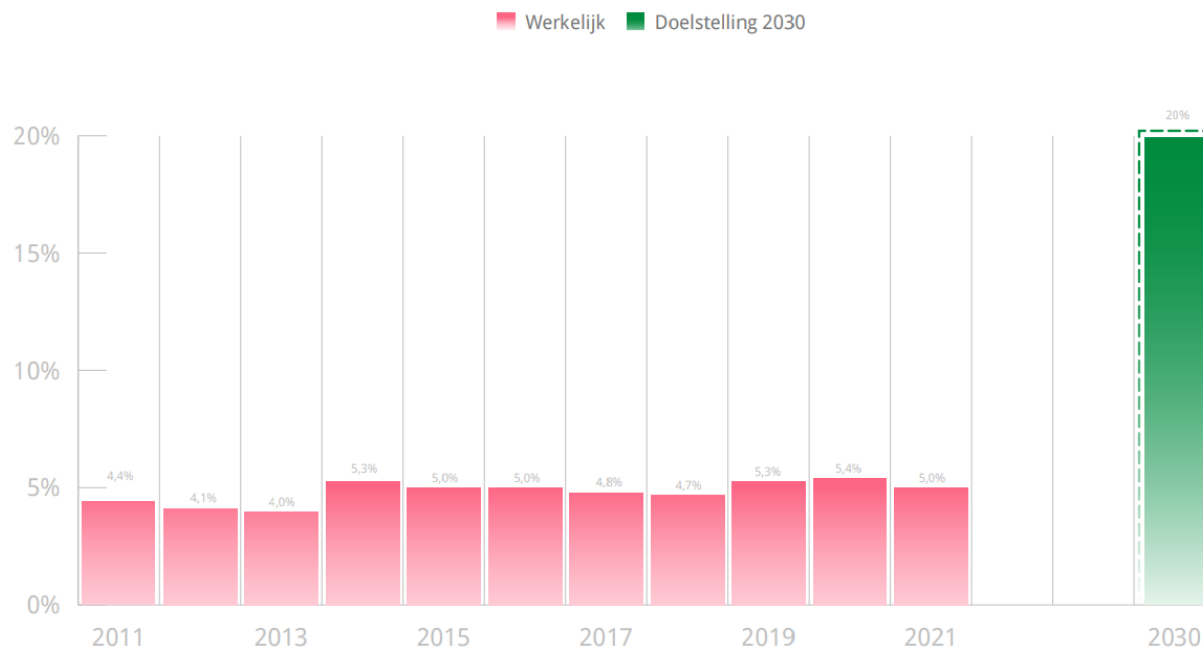

Borne: Kantoorpanden met als hoofdfunctie een kantooractiviteit, in 2023 minimaal label C

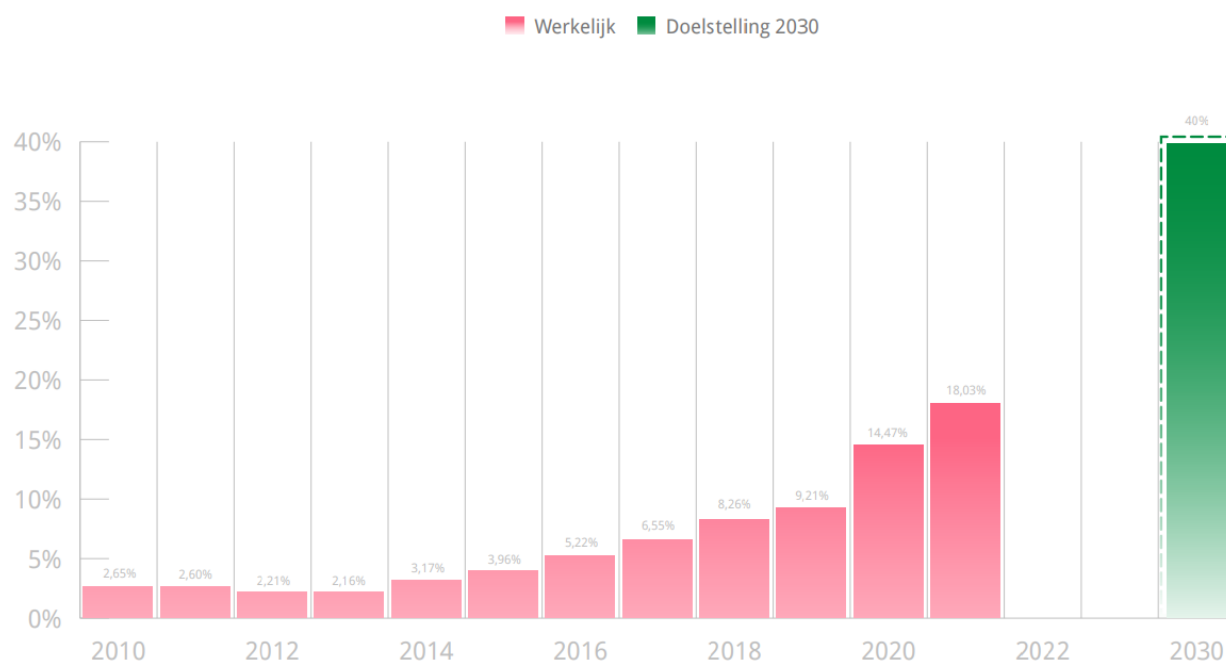
In 2022 zaten wij nog 20% van de doelstelling af. Omdat dit wettelijk vereist is, handhaaft de omgevingsdienst Twente (ODT) hierop. Cijfers van 2023 worden in de loop van dit jaar bekend, hieruit zal blijken of de doelstelling behaald is.

Borne: In 2030 is 20% van de warmtevraag in Borne verduurzaamd

Op dit moment kijken wij middels wijkuitvoeringsplannen per wijk hoe er van het aardgas afgekomen kan worden, reeds is er een start gemaakt in de eerste wijk, Wensink-Zuid.

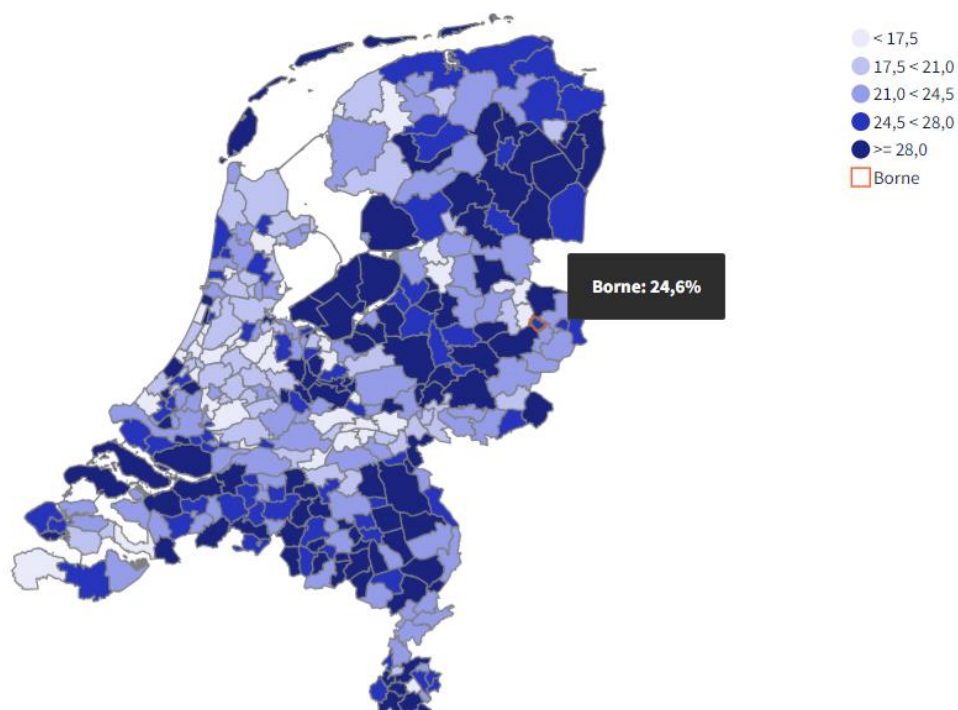
Borne: In 2030 is 40% van de elektriciteitsvraag duurzaam

Borne zit op de goede weg om het doel in 2030 te behalen. De (grootschalige) opwek van duurzame energie kan nog sterk toenemen door bijvoorbeeld zonnenvelden en meer 'zon op dak'.

Oppervlakte openbare groene ruimtes

Gemeenten, %

Klimaat-effectatlas | 2021

Hier is het percentage van boom een laag groen van de totale oppervlakte van de openbare ruimte (zonder agrarisch) bedoeld.

Energieverbruik Verkeer en vervoer per inwoner

GJ/inwoner

28,98

Borne

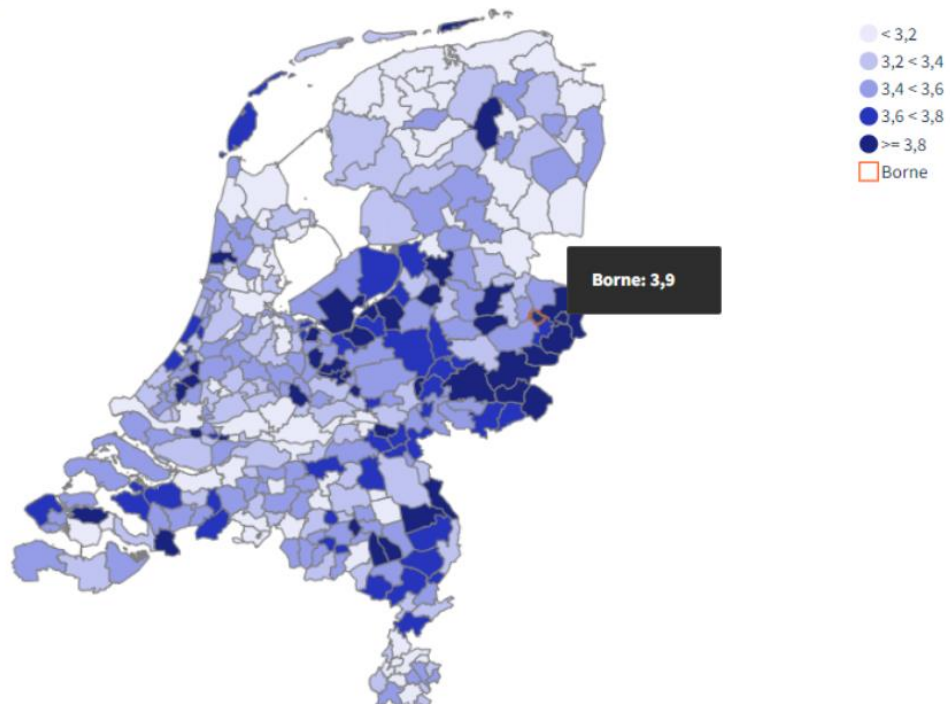
24,20

Nederland

Bron: Berekening aandeel per inwoner | 2022

Totaalscore fietsstad

Gemeenten, score

Fietzersbond | 2020

Hoe hoger de gemeente scoort, hoe vriendelijker de gemeente is voor fietser. Er is het gemiddelde genomen van de indicatoren: 'ervaring kwetsbare fietsers', 'beleving van fietsers', 'status onderhoud', 'inrichting fietsnetwerk', 'infrastructuur', 'omrijdfactor', 'stedelijke dichtheid', 'voorrang op rotondes' en 'situatie bij 50km wegen'. Al deze gegevens zijn gescoord op een schaal van 1 (zeer slecht) tot 5 (uitstekend).

Samenwerking

De opgave van verduurzaming wordt samen met de inwoners, organisaties en bedrijven aangegaan. Communicatie is gericht op de bewustwording voor de verduurzaming. En participatie is gericht op de motivatie om gezamenlijk te komen tot een duurzame leefomgeving.

Als gemeente proberen we onze inwoners te ondersteunen. Dit komt op verschillende manier tot uiting. Hieronder beschrijven we enkele voorbeelden:

- DiBo: we ondersteunen de stichting Duurzame initiatieven Borne die op haar beurt een goed netwerk van energiecoaches en fixers heeft om inwoners te ondersteunen bij het verduurzamen van hun woning. In 2024 sluiten we een meerjarige overeenkomst met hen zodat zij hun taken nog meer kunnen intensiveren en uitvoeren;
- We ondersteunen de wijkaanpak om de verschillende wijken in Borne van het aardgas af te krijgen;
- We zetten in op een duidelijke en helpvolle website www.energievanborne.nl waarmee we onze inwoners zoveel mogelijk van informatie voorzien;
- We ondersteunen het energieloket;
- We stimuleren onze inwoners door hun mobiliteitsbewegingen te verminderen of een duurzaam alternatief te gebruiken. In 2024 ronden we de F35 binnen de bebouwde kom af, en we gaan campagnes uitvoeren die met name het fietsgebruik stimuleer.
- We betrekken inwoners bij het vergroenen en klimaatadaptief maken van hun omgeving. 2024 is gericht op het vergroten van de bewustwording om het leefklimaat aangenamer te maken bij de veranderende weersomstandigheden. Samen met Twents waternet wordt deelname NK-tegelwippen gestimuleerd en wordt uitvoering gegeven aan de Twentse waterweken. Gemeentelijk wordt samen met inwoners afkoppel – en duurzaamheidsplannen ontwikkeld, waaronder Pr. Bernhardlaan;
- In 2024 starten we een grootschalig participatietraject om samen met alle bewoners, ondernemers en aanverwante gebiedspartners een plan te ontwikkelen voor de revitalisering van wijk Wensink Zuid fase 2-4.
- We zijn in gesprek met onze agrariërs om de landbouwtransitie gezamenlijk vorm te geven. In 2024 onderzoeken we de mogelijkheden om een gebiedsregisseur in te zetten hiervoor.

Begroting 2024

In het onderstaande overzicht is de beoogde inzet van financiële middelen voor de jaarschijf 2024 weergegeven, die gebruikt wordt om de deelthema's uitvoering te geven. De totaal benodigde middelen zijn passend binnen de middelen uit de meerjarige begroting die in het Programmaplan Duurzaamheid vastgesteld is.

Beoogde inzet 2024:

		Wat gaan we doen?	
Energie			
	Opwek duurzame energie		€ 82.500,00
	Grootschalige opwek	Toetsing en begeleiding initiatieven	
	Beleidsuitvoering energietransitie (incl overhead)	Beleidsuitvoering	
	Zon op dak/land	Stimuleren, onderzoeken en advies	
	Warmtetransitie		€ 125.000,00
	WUP/wijkaanpak (incl overhead)	Projectbegeleiding/ondersteuning	
	WUP/wijkaanpak Wensink Zuid	Opstellen plan	
	WUP/wijkaanpak (2 wijken per jaar)	Opstellen plannen	
	Inwonersparticipatie	Procesbegeleider	
	Energiebesparing		€ 245.000,00
	Energieloket (Duurzaam bouwloket)	Platform	
	Provinciaal energieloket	Bijdrage overijsselse gemeenten	
	Duurzaam woning lening	Beschikbaar budget promotie	
	Zakelijk energiefonds	Budget	
	Samenwerkingsovereenkomst DiBo	Coördinatie, energiecoaches, etc	
	Soorten Management Plan	Projectbegeleider	
	Soorten Management Plan	Opstellen plan	
	Regionale samenwerking		€ 42.000,00
	Regionale Energie Strategie (RES)	Regionale bijdrage	
	SOK Regionaal warmtenet	Haalbaarheidsonderzoek	
	Duurzaamheidsroute A35	Bijdrage opstellen plan	
	VTH Energie	Bijdrage ODT	
	Actualisatie Energievisie	Opstellen visie	
	Communicatie/participatie		
	Energie van Borne	Communicatieplatform	€ 10.000,00
	Programmasturing Energietransitie		€ 221.000,00
Circulaire economie			
	Initieren regionale samenwerking		€ 30.000,00
Duurzame mobiliteit			
	uitbreiding uitvoeringscapaciteit (incl overhead)	Beleidsuitvoering	€ 94.000,00
Klimaatadaptatie, inrichting en beheer openbare ruimte			
	uitbreiding capaciteit water/openbare ruimte (incl overhead)	Beleidsuitvoering	€ 94.000,00
	Aanpak zinloze verharding		€ 25.000,00
Natuur en Landbouw			
	Reservering gebiedsregisseur		€ 50.000,00
Voorbeeldfunctie			
	Verduurzaming eigen vastgoed		
	Meerjarenplan (verduurzaming) vastgoed	Opstellen plan en onderzoekskosten	€ 25.000,00
Programmaorganisatie overall			
	Communicatie (incl overhead)	Communicatieadviseur	€ 29.000,00
			€ 1.072.500,00